

PÄÄTTÖMÄT

Markku Pietikäinen

Päättömät

Markku Pietikäinen

Päättömät

Romaani

© 2021 Pietikäinen, Markku

Kustantaja: BoD – Books on Demand, Helsinki, Suomi

Valmistaja: BoD – Books on Demand, Norderstedt, Saksa

ISBN: 978-952-80-3596-1

1

Nyt heitä on pitkästä aikaa taas kaksi. Kun vuosia sitten tapasimme ensimmäisiä kertoja, mukana oli aina sama parivaljakko, punatukkainen topakka rouva ja huuhkajasilmäinen, natisevalla tuolillaan huojahteleva vanha äijä. Vanhus vahti sivusta, miten minä reagoisin naisen puheisiin. Ne jutut olivat enimmäkseen kiusallisen intiimejä kysymyksiä tai outoja arvailuja. Aivan selvästi he olisivat halunneet minun puhuvan ohi suuni jotain sellaista, mihin olisivat voineet tarttua. Heidän tavoitteenaan oli tehdä minusta hullu.

He kyselivät minulta kaikenlaista maan ja taivaan väliltä, hyvä etteivät ruvenneet tenttaamaan kertotaulua. Uudestaan ja uudestaan minulta udeltiin, millainen suhde minulla oli ollut vanhempiini ja sisareeni, millaisia ystäviä minulla oli, miten olin pärjännyt koulussa ja työssäni

kirjastossa.

Välillä tuntui, että minua pidettiin pikkulapsena. Millaisia leikkejä olin leikkinyt ja kenen kanssa? Mitä leluja minulla oli ollut? Minkä ikäisenä olin oppinut lukemaan?

Minkä ihmeen vuoksi sekin heitä kiinnosti?

Kun rouva tuntui olevan epätietoinen minun lukutaidostani, minun oli sanottava jotain. Vähän ennen kuin pääsin yliopistoon, vastasin hänelle. Se vastaus sulki hänen suunsa hetkeksi ja sai hänen naamansa punehtumaan.

Minulle näytettiin myös kuvia, mustavalkoisia ja värillisiä. Minun olisi pitänyt kertoa, mitä ne minun mielestäni esittivät. Sanoin nähneeni samanlaisia, kun olin ollut yhtenä kesänä lomittajana päiväkodissa. Kaksivuotiaat kakarat olivat aivan innoissaan, kun pääsivät käsiksi sormiväreihin ja nippuun puhtaita paperiarkkeja. Kysyin, olivatko nämäkin kuvat jonkun lapsen aikaansaannoksia vai oliko tohtori itse piirtänyt ne joutoaikoinaan.

Ne harvat ja lyhytsanaisiksi jääneet vastaukset, jotka rouva onnistui onkimaan minulta, eivät näyttäneet lainkaan miellyttävän häntä. Eivät ne miellyttäneet vanhaa tohtoriakaan, hänkin pudisteli päätään ja mumisi itseksensä latinankielisiä fraaseja rystysiään puristellen.

Olisiko minun pitänyt olla myötäsukaisempi heidän pyrkimyksilleen? Ei, en minä halunnut mielistellä lääkäreitä vain tehdäkseni heidän elämänsä helpommaksi. Ei minunkaan tunteitani kukaan ajatellut.

Aikansa he jaksoivat venkoilla minun kanssani, mutta vähitellen heidän intonsa lopahti ja tapaamisemme harvenivat. Kun vanha mies jäi lopulta kokonaan pois, ajattelin hänen uupuneen ja jääneen eläkkeelle murehtimaan epäonnistumistaan toivottoman tapauksen hoitamisessa.

Rouva sentään kutsui minut vielä joskus luokseen, ehkä vain velvollisuudentunnosta tai saadakseen aikaan merkinnän johonkin epikriisiin. Luultavasti minä olin huono asiakas, useimmat muut potilaat olivat varmaan mielenkiintoisempia kuin minä. Tai ainakin heistä sai jotain irti kohtuullisella ponnistuksella toisin kuin minusta.

Ei hän tietysti voinut hylätä minua kokonaan, hänen piti virkansa puolesta paimentaa lauman mustiakin lampaita.

En ole koskaan oppinut muistamaan naisen nimeä, joten jossakin vaiheessa aloin kutsua häntä Justiinaksi. En tiedä, mikä miellelyhtymä sai minut valitsemaan tämän nimen. Se vain ponnahti esiin jostain mielen syövereistä sen kummemmin miettimättä.

Viime aikoina Justiinan hiusten väri on näyttänyt vaihtuvan tuon tuostakin, ja niin myös niiden leikkaustapa. Entinen räikeänpunainen on saanut jäädä ja tilalle on tullut haaleampia sävyjä, niin kuin tämänkertainenkin sinertävän harmaa. Olen katsonut tarkasti hänen hiusrajaansa ja yrittänyt ottaa selvää, pitääkö hän peruukkia. En ole päässyt asiasta perille.

Minusta on alkanut tuntua, että Justiinan into ottaa selvää minun sielunmaisemastani on lopahtanut tyystin. Hän ei kerta kaikkiaan jaksakaan enää. Hän on kovin poissa-oleva, vilkuilee kelloaan ja katselee minun ohitseni seinille. Hänen puheensa katkeilee kesken lauseen, ja hänen pitää hakea pitkään sanoja. Puhekatkojen aikana hän näyttää raapustavan jotain lehtiönsä. Haluaisinpa tietää, onko rouva saanut jotain tolkkua minusta vai onko vain piirrellyt tikku-ukkoja tai merkityksettömiä koukeroita ruutupaperille.

Erotessamme hän kuitenkin muistaa aina puristaa tiukasti kättäni ja taputtaa olalle. Kaikki on ihan hyvin, eikä olekin, Linda? hänellä on tapana hyvästellä. Olen oppinut hänen fraasinsa ulkoa ja osaan odottaa näitä ystävällisiä sanoja.

Tällä kertaa Justiina istuu seinän vierustalla eikä pöydän takana. Hänen paikkansa on ottanut haltuunsa vieras mies, sen huomasi sisään tullessani. Vilkaisin häntä vain syrjäsilmillä, en halua tuijottaa ketään outoa käypäläistä silmiin.

Justiina on laittautunut tilaisuuteen tavanomaista siistimmin. Hänellä on yllään tyylikäs koukerokuvioinen sinivalkoinen bleiseri ja valkoinen paitapusero, kaulaansa hän on ripustanut moninkertaisen helminauhan ja korviin huomiota herättävän suuret napit.

Paikaltaan Justiina on jo ehtinyt pitää pitkän alustuspuheen, josta ei kuitenkaan kantautunut mitään tajuntaani. Kun oikein syvennyn miettimään omiani, kuulostaisti tuntuu lakkaavan toimimasta.

Äkkiä herään hiljaisuuteen. Vilkaisten lääkäreitä ja näen, että he tuijottavat minua. Naisen suu avautuu ja sieltä kuuluu äänekäs repliikki, joka toistaa nimeäni ja käskee kuuntelemaan. Kohotan kulmakarvojani kysyvästi. Meillä on vieras etelästä, hän ilmoittaa minulle.

Nyt katson tarkemmin pöydän takana istuvaa miestä. Hän näyttää jollakin tavalla tutulta. Hetken minun pitää kaivella muistilokeroitani, sitten tunnistan hänet. Siinähan on se nuori mies, jonka tapasin vuosia sitten ensimmäisessä istunnossa heikäläisten kanssa. Se ei tapahtunut täällä vaan Vantaalla. Tämä on sama kynävalikoimaansa

hypistellyt juniori, joka vähän väliä haroi geelillä ryhdistettyä hiuspehkoaan ja naputteli sormillaan rumpusooloja pöydän pintaan. Nyt hän on jättänyt geelin pois ja pitää sormensa kurissa. Kyniäkään ei näy rintataskussa.

Mies tajuaa minun tunteneen hänet ja nousee tuoliltaan. Hän tulee eteeni ja puristaa kaksin käsin minun hiestä kouraani. Hän hymyilee ystävällisesti ja tiedustelee vointiani. Näitä uteluita olen kuullut viime vuosina kylästäymiseen asti. Olen oppinut, että ne ovat retorisia kysymyksiä, joihin minun ei tarvitse vaivautua vastaamaan. Tiedän, että kukaan ei kuitenkaan odota kuulevansa minulta syvällistä analyysia terveydentilastani.

Mies katsoo minua pitkään, ja kuin peläten käteni menevän rikki irrottelee varovasti otteensa ja päästää käden laskeutumaan syliini. Hän suoristaa selkänsä, kääntyy ja menee hitain askelin takaisin paikalleen.

Koska miehellä ei ole nimeä minun kirjoissani, ristin hänet Petteriksi. Hän on ihan sopivan ikäinen ja näköinen ollakseen Petteri.

Kun hän katsoo taas minua pöydän takaa, ajattelen ensimmäistä tapaamistamme. Muistan vieläkin huoneen seinässä olleen ruskean läiskän, joka näytti aivan sädekehältä hänen päänsä päällä. Tässä huoneessa en saa sellaista silmiini. Seinät ovat tahrattomat, hohtavan valkoiset. Varmaankin ne on maalattu muutama kuukausi sitten, kun täällä pidettiin remonttia.

Kuulen Justiinan mainitsevan kohtauksista, joita minulla sanotaan olleen. Itse en muista niitä lainkaan. Epäilen, että joku on keksinyt tapaukset ihan vain voidakseen kirjoittaa dramaattisia havaintoja papereihinsa. Hoitokertomukset alkavat käydä tylsiksi, jos niihin ei onnistu

kehittelemään uusia käänteitä.

Hätkähdän, kun mies kysyy odottamatta ystävästäni. Ymmärsinkö oikein, puhuiko hän Rosasta? Mutisen jotain, ja mies toistaa lauseensa ääntään korottaen ja hyvin selvästi artikuloiden. Sanat pulpahtelevat hänen suustaan selvärajaisina ja voimakkaina. Hän haluaa varmistaa, ettei yksikään tavu pääse eksymään siihen sumuun, jonka hän epäilee ympäröivän päättäni.

Ei, en ole kuullut Rosasta moneen vuoteen, en kertakaan sinä aikana jonka olen ollut täällä. Niin minä vastaan. Huomaan, että he vilkaisevat toisiinsa merkitsevästi. Hy-mähdän mielessäni. Ajatelkaa mitä haluatte, tällä kerralla minä puhun totisinta totta. En väistele totuutta enkä muuntele sitä. Sellaiseen ei ole mitään syytä.

Mutta miksi he ottavat Rosan puheeksi nyt? Enhän minä maininnut häntä Vantaallakaan silloin kuusi vuotta sitten! Olen aivan varma siitä. Kuka on ruvennut kieroilemaan ja kehrittelemään mielikuvituksellisia tarinoita selkäni takana?

Sitten muistan kirjelapun, jonka sain jokin aika sitten. Joku työnsi sen käteeni ruokalassa. En uskaltanut kääntyä katsomaan postin tuojaa, työnsin vain paperin taskuuni ja luin sen vasta huoneessani.

Olikohan se viime viikolla tai edellisellä? Kirjeessä oli allekirjoituksena R, joka tietysti voisi tarkoittaa Rosaa. En kuitenkaan pystynyt erottamaan käsialasta tai sananvalinnoista, oliko lähettäjä todella hän.

Olen aikoinani lukenut monen monta Rosan kirjettä ja tiedän niiden tyylin. Ne ovat räväköitä ja elävästi kirjoitettuja, vahvoilla voimasanoilla höystettyjä. Juuri sellaisia, joita itse en pystyisi koskaan kirjoittamaan.

En kykene millään uskomaan, että Rosalla olisi ollut aikaa pohtia minun asioitani eikä varsinkaan ottaa selvää olinpaikastani. Ja miksi hän uhraisi ajatuksen puolikastaan laitoksessa viruvalle hoidokille, kun oma elämä on yhtä vauhdikasta seikkailua?

Kirjeessä kysyttiin, halusinko lähteä sairaalasta. Jos minulla olisi siihen halua, asia kyllä järjestyisi. Pitäisi vain soittaa numeroon, joka oli mainittu kirjeessä.

En tietenkään ruvennut soittelemaan. Mitähän siitäkin olisi seurannut? Minä olen tyytyväinen olooni täällä. En tiedä, mitä tekisin aidan ulkopuolella.

Justiina rykäisee merkitsevästi ja katsoo minua tiukasti vakuuttuakseen, että olen hereillä. Kun hän on päässyt siitä varmuuteen, hän kertoo vieraan olevan tärkeällä asialla. Petteri kiertää suomalaisia sairaaloita ja haastattelee tutkimukseensa kiinnostavia tapauksia.

Hallelujaa, minä olen kiinnostava tapaus!

Petteri puuttuu puheeseen. Hän näyttää paperiarkkeja, joita sanoo olevan neljä. Ne on kirjoitettu täyteen kysymyksiä, joista hän haluaisi keskustella minun kanssani. Emme kuitenkaan juttelisi tänään, koska minä olen ilmeisesti väsynyt. Ei Petteri suinkaan halua rasittaa minua liikaa. Menisimme huomenna puutarhaan, joisimme kahden kesken kahvia ja rupattelisimme kaikessa rauhassa sitä sun tätä. Mutta hän lupaa ottaa tarkemmin puheeksi vain sellaisia asioita, joista minä haluaisin kertoa oman mielipiteeni.

Epäilen itsekseni, keksiikö Petteri lainkaan minua kiinnostavia kysymyksiä. Eikö Justiina ole varoittanut häntä, ja eikö hän muista niitä keskusteluhetkiä, joita meillä oli Vantaalla. Hän taitaakin olla uhkarohkea seikkailija, joka

pyrkii voimansa tunnossa väen väkisin harmaan kiven läpi.

Teekököhän Petteri väitöskirjaa? Olisipa mielenkiintoista olla kuuntelemassa, miten poika onnistuu puolustamaan teesejään! Voisinpa itsekin yleisön joukosta kysäistä väittelijältä jotain, asianosainen kun olen. Esimerkiksi minua kiinnostaisi tietää, miten psykiatrin ja umpihullun potilaan erottaa toisistaan saunan lauteilla.

Huoneessa on neljäskin henkilö, Aino. Hän on hoitaja, joka halusi tulla minun tuekseni tähän tilaisuuteen. Vaikka hän kuuluu laitoksen henkilökuntaan, voin sanoa häntä parhaaksi ystäväkseni täällä. Tai on sittenkin parempi sanoa: *ainoaksi* ystäväkseni. Hän osaa puhua minulle oikealla tavalla, ja minäkin uskallan kertoa hänelle kaiken, mitä hän kysyy. Me keskustelemme paljon. Hänestä on tullut minun sisareni. Sisar sanan parhaassa merkityksessä.

On minulla biologinenkin sisko Silja, joka asustelee Oulussa siinä talossa, jonka isä rakensi meidän kodiksemme. Minkähän vuoksi minä en kuitenkaan osaa pitää Siljaa yhtä läheisenä kuin Ainoa?

Havahdun siihen, että Aino puristaa kyynärvarttani ja kuiskaa minun nimeäni. Kun käännyn katsomaan häntä, näen kyyneleet hänen poskillaan. Hän kertoo minulle asian, jota nuo toiset eivät ole onnistuneet saamaan minun tietoisuuteeni. Aino puhuu hiljaisella äänellä ja verkalleen, käyttäen kauniita ja ystävällisiä sanoja. Vaikka hän yrittää parhaansa rauhoitellakseen minua, olen syvästi järkyttynyt hänen sanomastaan.

Minun isäni on kuollut.

2

Isä oli tullut käymään Lindan luona juhannuskesällä. Hän oli harmaantunut ja laihtunut kovasti sitten viime näkemän. Askelluskin oli käynyt huteraksi, ja hänen oli turvaututtava kävelykeppiin. Vasta nyt Linda pani ensimmäisen kerran merkille, että isälle oli väistämättä tullut vanhuus. Olihan edellisen tapaamisen jälkeen ennättänyt tapahtua paljon; siitä oli kulunut monen monta vuotta ja isä oli jo lähestymässä kahdeksaakymmentä.

– Sinähän katsot minua kuin haamua, isä tokaisi tyttärelleen heti ensi sanoikseen.

– Minä olin vain niin yllättynyt. Täällä ei käy ketään, Linda sanoi heidän kätellessään pidättyvästi.

Isä silmäili vanhoja rakennuksia ja kaunista puistomaista pihaa, joka oli näin loppukesästä parhaimmillaan.

– Ympäristö näyttää ihan siistiltä, hän totesi hyväksyvästi. – Ja rauhalliselta.

– Hyvä paikkahan tämä on. Ei minulla ole valittamista.

He kävelivät hetken hiekkakäytävää ja istahtivat penkille. He alkoivat jutella harvasanaisesti ja toisiinsa katso-matta arkisista asioista ja maailman menosta. Isä kyseli laitoksen päivärutiineista, ruoasta ja talonväestä.

Isä ei sanonut ainoatakaan voivottelevaa sanaa, ei sää-litellyt tyttären onnetonta kohtaloa. Hän muisteli entisiä aikoja, niitä jolloin asiat olivat olleet hyvin. Linda oli tästä asenteesta isälle kovin kiitollinen.

– Toin omenahyvettä, sehän oli sinun herkkuasi pikku-tyttönä. Hoitaja lupasi, että saamme juoda kahvit.

– Oliko se Aino? Se hoitaja.

– Minulta meni nimi ohi korvien. Vaalea, pitkäletkinen nuori nainen se oli.

– Aino. Hän on paras. Tuolta hän tuleeikin.

Hoitaja toi tarjotinta, jolla oli kaksi kahvikuppia ja val-koinen nauhalla sidottu pahvirasia. Toisessa kädessään hän kantoi isoa termoskannua.

– Miksi et ottanut itsellesikin kuppia? isä kysyi.

– Minä annan teidän olla nyt kahdestaan. Teillä on var-masti paljon juteltavaa. Ehdin maistaa kakkua myöhem-minkin.

He joivat kahvia vaitonaisina. Linda kiitti kakusta, jota hän kehui mainioksi. Hyvää se oli, vaikka ei ollutkaan An-tellin leipomosta.

– Se minun serkkuni Ville kuoli huhtikuussa, isä sanoi koruttomasti.

Linda sulki silmänsä ja sai esille muistikuvan parrak-kaasta miehestä, joka hymyili ystävällisesti. Hänellä oli päässään harmaa lerppalierinen huopahattu ja päällään ruutukuviainen sarkatakki.

– Mikä hänelle tuli?

– Sydän petti. Monta kiireläähtöä sillä oli ollutkin sairaalaan, mutta nyt tämä jäi viimeiseksi. Olin mukana, vähän niin kuin katsastamassa paikkoja.

Linda ei halunnut ymmärtää, mitä isä tarkoitti.

– Sen talon kautta minäkin sitten aikanaan lähden. Eikä siihen mahda olla kauan.

– Älä... Linda ei osannut pukea sanoiksi ajatustaan. Häntä ahdisti se, mihin isä vihjasi.

– Asiat pitää tunnustaa itselleen sellaisina kuin ne ovat, isä sanoi. – Elämä on helpompaa niin. Ja kun tulevista ei oikein tiedä, haluaisin pyytää sinulta yhtä asiaa. Nyt kun siihen on vielä tilaisuus.

– Kerro.

Isä kumartui Lindan puoleen ja selitti asiansa hiljaisella äänellä. Lauseet katkeilivat välillä, kun hänen piti vetää henkeä liikituksen pyrkiessä ottamaan vakan.

– Minut pitää polttaa ja... tuhkat on ripoteltava Koitelinkoskeen. Se on parempi paikka kuin maakuoppa. Tuntee... tuntee jatkavansa elämää virtaavassa vedessä. Eikä turhaan jää... ei jää paikkaa, jota jonkun on vastentahtoisesti pidettävä siistinä.

Linda tointui vastaamaan ensi hämmennyksen jälkeen. Hän ei halunnut rasittaa isää väittämällä vastaan tai kyselemällä perusteluita.

– Tehdään niin. Jos se minusta on kiinni, niin kyllä taapahtuu.

– Silja tietysti änkyröi vastaan, mutta sano sille, että tämä oli minun viimeinen tahtoni.

– Minä sanon.

Isä näytti helpottuneelta, kun oli saanut asiansa kerro-

tuksi.

– Palataanpas taas siihen Villeen, hän sanoi. – Minä otin sen puheeksi ihan vain siksi, että se testamenttasi talonsa ja tavaransa sinulle. Kunhan osuuspankin johtaja saa talon ja tontin myydyksi, sinun tilillesi tupsahtaa jonkinlainen summa euroja. Ei tietenkään mitään lottovoiton veroista, mutta kuitenkin jotain.

– Miten niin minulle? Enhän minä edes kunnolla tuntenut häntä.

– Mutta se tunsu sinut. Ainakin sen jälkeen, kun minä olin kertonut kaiken sinusta ja sinun elämästäsi.

– Mutta eikö Silja ole samanlainen sukulainen kuin minäkin? Miksi hän ei peri mitään?

– Silja ei kuulu tähän mitenkään! isä puuskahti. – Se on omansa saanut... ja enemmänkin.

Linda pyöritteli uutista mielessään. Hän oli viimeinen ihminen maailmassa saamaan tällaista perintöä. Mihin hän mitään rahoja tarvitsi? Ei niillä ollut hänelle mitään arvoa. Mutta hän kyllä tiesi yhden, joka tarvitsi taloudellista tukea. Mari oli menossa syksyllä lukioon ja muuttaman vuoden päästä hän lähtisi opiskelemaan jonnekin, ehkä ulkomaille. Siihen tarvittaisiin rahaa.

– Mitenkäs sinun nyt käy, kun Villeä ei ole? Linda hätäili. – Ja kun hänen kotipaikkansa myydään?

– Minä pärjään kyllä. Saan asustella Villen torpassa niin kauan kuin haluan. Ville varmisti sen hyvissä ajoin. Siellä minä aion pysytellä. En lähde pois kuin kantamalla.

Isä kaatoi itselleen toisen kupillisen kahvia. Hän yritti palauttaa mieleen jonkin asian, jonka oli aikonut kertoa Lindalle.

– Niin, nytpä muistankin. Minä käväisin Oulussa

Elokuussa 2013 Helsingissä ja Espoossa tehtiin sarja rikoksia, joista iltapäivälehdet revittelivät isokirjaimisia otsikoita. Poliisi pidätti Linda Pitkäjärven epäiltynä kahdesta murhasta, murhayrityksestä ja raa’asta pahoinpitelystä. Hänet tuomittiin syyntakeettomana pakkohoitoon psykiatriseen sairaalaan.

Vuosien mittaan Linda on sopeutunut tilanteeseen, vaikka pitääkin itseään syyttömänä. Hän uskoo tietävänsä, kuinka tapahtumat aikoinaan etenivät, mutta ei pukahda ajatuksiinsa kenellekään. Hän ei halua ilmiantaa ystäväänsä.

Vuosien takaiset kauhukuvat palautuvat Lindan mieleen, kun laitoksessa vieraileva lääkäri tulee kyselemään häneltä vanhoja asioita. Heidän kohtaamisensa päättyy kaoottisesti, kun Linda saa rajun paniikkihäiriön ja lääkäri joutuu sairauslomalle.

Järisyttävän välikohtauksen jälkeen Linda tutustuu Yliopettajaan, hienostelevaan ja älyllään briljeeraavaan potilastoveeriin. Tämä on suunnitellut pakenevansa sairaalasta ja houkuttelee Lindaa mukaan. Lindaa ahdistaa ajatus karkaamisesta, se riistäisi hänet vakiintuneesta päivärytmistä ja tutusta ympäristöstä. Lopulta hän kuitenkin suostuu epäroiden uhkarohkeaan yritykseen. Paon organisoijaksi paljastuu Rosa, Lindan nuoruudenaikainen ystävä. Linda ilahtuu Rosan tapaamisesta, mutta ilo muuttuu pian tyrmistykseksi, kun hän joutuu todistamaan kammottavia väkivallantekoja.

